

УДК 504.53:631.4(088.22)

В. П. Строкаль, Ю. В. Рибалко, Д. Л. Шофолов, О. М. Нагорнюк

Національний університет біоресурсів і природокористування України

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ СИРОВИННИХ АГРОЗОН ДЛЯ ОТРИМАННЯ ВИСОКОЯКІСНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Розкрито нормативно-правове, науково-методичне забезпечення для формування сировинних агрозон на державному рівні, а також сутність дефініцій «біологічно повноцінна продукція», «екологічно безпечна продукція»; представлена хронологія науково-методичного забезпечення за роками.

Ключові слова: сировинні зони, методичні рекомендації, біологічно повноцінна продукція, екологічно безпечна продукція.

Вступ. Якість харчових продуктів, які ми споживаємо, це в першу чергу якість нашого життя, яке визначає соціально-економічний розвиток держави. Адже сільськогосподарська продукція, що виробляється в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, далеко не завжди безпечна для здоров'я людини. Тому проблема виробництва екологічно чистих продуктів харчування стоїть на сьогоднішній день на першому місці. Досягти цього можна шляхом створення спеціальних сировинних зон, що є певною передумовою для виробництва високоякісної продукції.

Питання екологічної оцінки земель висвітлені у працях вітчизняних учених – А. Сірого, С. Рижука, М. Лісового, С. Булигіна, В. Патики, О. Тараріко, О. Ракоїд та ін. Значну увагу питанню формування спеціальних сировинних агрозон для створення екологічно чистих сировинних зон з метою отримання якісної продукції у своїх працях приділяли вчені О. Фурдичко, О. Тараріко, О. Созінов, Н. Макаренко та ін.; удосконалення методології агроекологічної оцінки земель для вирощування різних груп культур висвітлене у працях Н. Макаренко, В. Медведєва, Н. Рідей, О. Ракоїд, В. Бондарь та ін. [2, 3, 14, 18–25].

Мета дослідження полягала в теоретичному обґрунтуванні нормативно-правового та методичного забезпечення у формуванні сировинних агрозон на державному рівні. Відповідно до мети в роботі поставлено такі завдання: розкрити суть дефініцій «екологічно безпечна продукція» та «біологічно повноцінна продукція»; проаналізувати нормативно-правове та методичне забезпечення до вирішення проблем формування сировинних агрозон.

Результати дослідження. На теперішній час існує багато суперечностей між науковцями та фахівцями різних галузей науки щодо визначення понять «екологічно безпечна продукція» та «біологічно повноцінна продукція» (див. рис. 1).

Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» регулює відносини між органами виконавчої влади з питань забезпечення якості та безпечності харчових продуктів [8]. Відповідно до цього закону *харчовий продукт (їжа)* – це будь-яка речовина або продукт (сирий, включаючи сільськогосподарську продукцію, необроблений, напівоброблений або оброблений), призначений для споживання людиною.

Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» регулює відносини між органами виконавчої влади, виробниками, продавцями (постачальниками) та споживачами харчових продуктів і визначає правовий порядок забезпечення безпечності та якості харчових продуктів, що виробляються, знаходяться в обігу, імпортуються, експортуються. Згідно з цим Законом (розділ II,

ст. 3) [8] держава забезпечує безпечність та якість харчових продуктів з метою захисту життя і здоров'я населення від шкідливих факторів, які можуть бути присутніми у харчових продуктах.

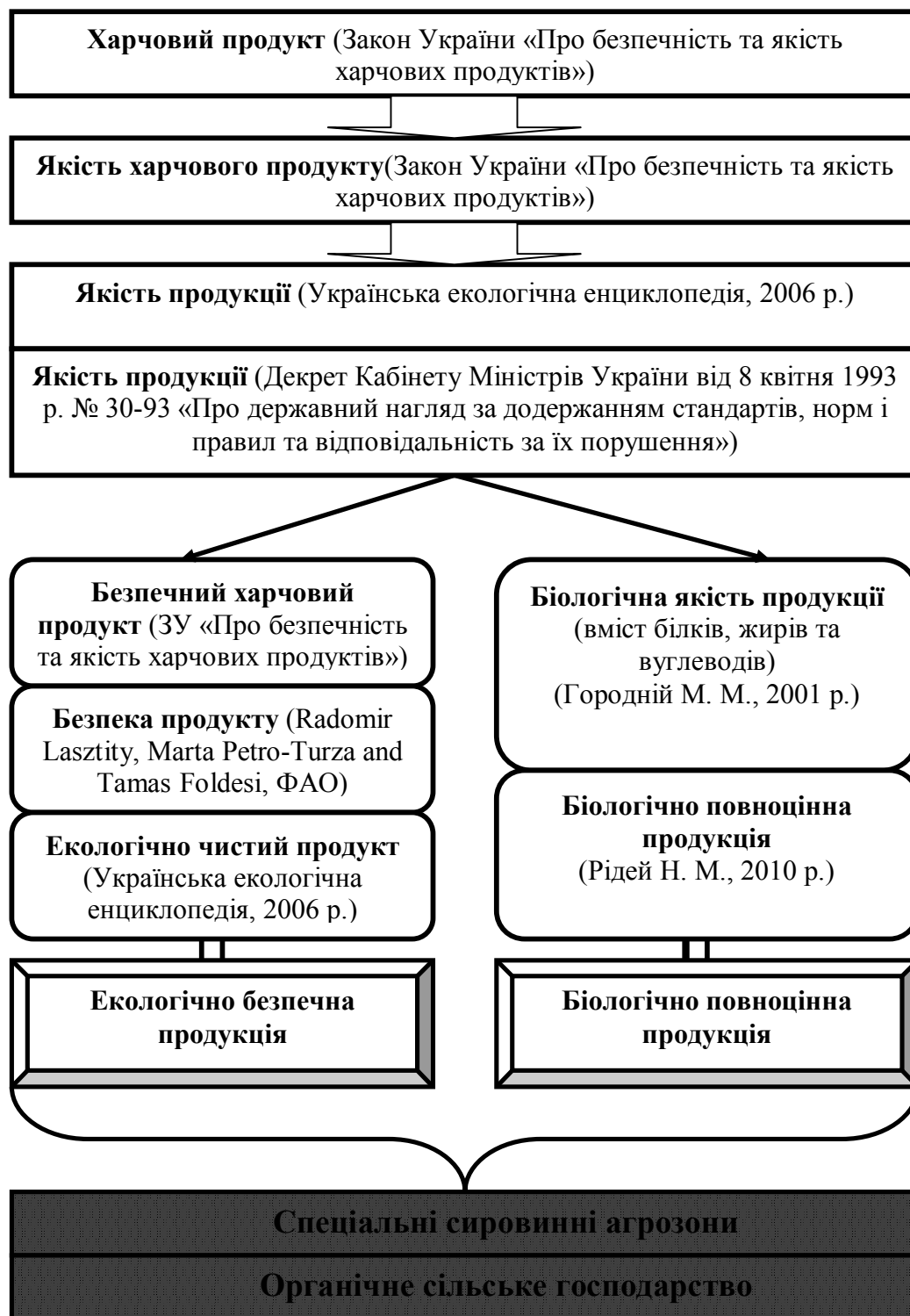

Рис. 1. Структурно-логічна схема трактування дефініцій «екологічно безпечна продукція» та «біологічно повноцінна продукція»

У Законі України «Про захист прав споживачів» (розділ II, ст. 4) наголошено, що споживачі мають право на належну якість та обслуговування, а також на безпеку продукції. Стаття 3 цього Закону зобов'язує державу забезпечити не лише створення

інформаційної системи про якість товарів, що реалізуються всіма суб'єктами підприємництва, але й визначити необхідні вимоги, яким мають відповідати ці товари, а також здійснення державними органами контролю за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності цих та інших вимог.

Згідно з Законом України «Про безпечність та якість харчових продуктів» *безпечний харчовий продукт* – це харчовий продукт, який не створює шкідливого впливу на здоров'я людини безпосередньо чи опосередковано за умов його виробництва та обігу з дотриманням вимог санітарних заходів та споживання (використання) за призначенням [8]. Radomir Lasztity, Marta Petro-Turza та Tamas Foldesi визначають поняття «безпека продукції» (food safety) – "як відсутність будь-яких біологічних, хімічних або інших природних токсичних компонентів у харчовій продукції, які можуть чинити ризик для здоров'я людини" (the absence of any biological, chemical, or other natural or synthetic toxic component in a food product which may be a risk for human health) [26]. Виходячи з вищезазначеного, безпечною буде та продукція, яка не буде чинити негативного впливу на здоров'я людей, а також у процесі виробництва здійснюється з дотриманням встановлених законодавством вимог та регламентів.

В Українській екологічній енциклопедії [7] *екологічно чистий продукт* визначається як продукт найвищої споживчої якості, що відповідає стандартам якості та екологічним вимогам, належним чином сертифікований із наданням прийнятої відповідної екологічної відзнаки маркування. Виходячи з цього, головною складовою екологічно чистого продукту є її якість, що забезпечується відповідною системою екологічних критеріїв та нормативів.

Проаналізуємо визначення понять «якість продукції» та «якість харчового продукту». Відповідно до Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» *якість харчового продукту* – ступінь досконалості властивостей та характерних рис харчового продукту, які здатні задовольнити потреби (вимоги) та побажання тих, хто споживає або використовує цей харчовий продукт [8]. В Українській екологічній енциклопедії *якість продукції* – це сукупність споживчих властивостей продукції, її здатність задовольняти певні потреби людини відповідно до свого призначення, що є визначенням її споживної вартості, ціни і умовою зростання національного багатства України [7]. Виходячи з цього тлумачення понять можна стверджувати, що визначення є тотожними, оскільки вони разом визначають властивості харчового продукту (продукції), які здатні задовольняти потреби людини. Наукові погляди щодо визначення поняття «якість продукції» певною мірою знайшли своє втілення в Декреті Кабінету Міністрів України від 8 квітня 1993 р. № 30-93 «Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення», відповідно до якого *якість продукції* – це сукупність властивостей, які відображають безпеку, новизну, довговічність, надійність, економічність, естетичність, екологічність продукції тощо, надають їй здатність задовольняти споживача відповідно до її призначення.

Підвищення якості продукції рівнозначне збільшенню її кількості, оскільки воно пов'язане з цілою системою показників: ступенем відповідності продукту існуючим стандартам, нормам, умовам, попиту населення. Невід'ємною властивістю високоякісної продукції є її безпечність, що у свою чергу є запорукою її конкурентоспроможності на ринку і забезпечення прибутку власникові. Тобто, якість харчової продукції визначає її екологічну чистоту, що у свою чергу зумовлює екологічну безпечність продукції, оскільки безпечна харчова продукція – це продукція, у якій відсутні токсичні, канцерогенні, мутагенні та інші несприятливі фактори, що можуть чинити пряму чи опосередковану дію на організм людини.

Виходячи з викладеного вище, можна зазначити, що поняття «екологічно безпечна продукція» базується на таких поняттях, як «безпечний харчовий продукт», «екологічно чистий продукт», «якість харчового продукту» та «якість продукції». Крім того, відповідно до Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів» [8] державний контроль і нагляд за якістю продуктів і товарів здійснюють уповноважені центральні органи виконавчої влади у галузі охорони здоров'я, захисту прав споживачів, стандартизації, метрології та сертифікації, ветеринарної медицини, карантину рослин у межах їх компетенції.

Щодо поняття «біологічно повноцінна продукція» є певні труднощі в його визначенні, оскільки вітчизняні вчені трактують це поняття по-різному. Так М. Городній [5] визначає *біологічну якість продукції*, як комплекс окремих факторів, властивих рослині, що необхідні для підтримання нормального метаболізму (обміну речовин) в організмах тварин і людини, які споживають цю продукцію. За його визначенням біологічну якість продукції зумовлюють такі показники, як мінеральні елементи, органічні сполуки (білки, вуглеводи, вітаміни, гормони, ферменти) та ін. Проте в його визначенні не згадується термін «повноцінна продукція», що, на нашу думку, є важливим аргументом за умов вирощування продукції.

В Україні в нормативно-правовій базі відсутнє поняття «біологічно повноцінна продукція». Н. Рідей та інші [22] пропонують вирощувати культури на таких ґрунтах, які відповідають *вимогам* до основних елементів живлення, мікроелементів, тепло- та вологозабезпеченості, ступеня забур'яненості посівів і стійкості мікробного ценозу, у майбутньому створюючи *біологічну повноцінність продукції*, та, які відповідають *нормам* гранично допустимих концентрацій до вмісту важких металів (Hg, Cd, Pb, Cu, Zn), радіонуклідів (^{137}Cs , ^{90}Sr , ^{131}I), залишків пестицидів (ДДТ і його метаболіти, ГХЦГ) та показників потенційного ризику (агроекотоксикологічний індекс – АЕПІ), створюючи *екологічну безпечність продукції*. Вважаємо, що біологічно повноцінна продукція – це та продукція, яка була вирощена на ґрунтах, які відповідають вимогам (наведено вище [22]) і містять у потрібній кількості білки, жири, вуглеводи та вітаміни.

За умов вирощування високоякісних продуктів харчування значну роль відіграє родючість ґрунтів, а також, на яких земельних ділянках і територіях вони вирощуються. Багато вітчизняних учених рекомендують вирощувати високоякісні врожаї на територіях землекористування, де в основу землеробства покладено принцип вирощування якісних та біологічно повноцінних урожаїв. Українські вчені О. Созінов, М. Козлов [20, 22] рекомендують вирощувати якісну продукцію в так званих *екологічно чистих сировинних зонах*, і називають ці зони, як території землекористування агропідприємств із ґрунтовим покривом, придатним для вирощування високоякісних, біологічно повноцінних урожаїв сільськогосподарських культур. О. Фурдичко [16] рекомендує *спеціальні сировинні зони* для вирощування продукції та сировини – регіони або окремі господарства, що відповідають умовам виробництва продукції рослинництва і тваринництва, придатної для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування. Тобто, він пропонує вирощувати продукцію для дитячого та дієтичного харчування в спеціальних сировинних зонах, у яких відсутні негативні фактори впливу на продукцію рослинництва і тваринництва.

У ст. 12 Закону «Про захист прав споживачів» не наведено конкретний перелік правових форм, які мають забезпечувати якість товарів. Тут лише зазначається, що споживач має право вимагати від продавця, щоб якість придбаного ним товару відповідала вимогам нормативних документів, умовам договору, а також інформації про товар, яку надає продавець [4].

В Україні була спроба затвердити Законопроект України «Про загальну безпеку продукції», який повинен був установлювати загальні засади розміщення і розповсюдження на ринку безпечної для життя та здоров'я споживачів продукції і регулювати відносини між органами виконавчої влади, виробниками, розповсюджувачами та споживачами продукції. Проте на засіданні Верховної Ради України 29.10.2010 р. було проголошено більшістю голосів про відхилення проекту Закону «Про загальну безпеку продукції» [9].

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання статусу спеціальної зони з виробництва сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування» визначено «*статус спеціальної сировинної зони*» як документально підтверджену відповідність виробника умовам виробництва сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування.

Відповідно до цієї постанови спеціальні сировинні зони повинні відповідати таким загальним *вимогам*: розташування на угіддях, які належать до земель сільськогосподарського призначення; нормативно обґрунтована віддаленість від промислових підприємств та інших об'єктів, які можуть забруднювати навколишнє природне середовище; високий рівень родючості ґрунтів; відповідність сировини санітарно-гігієнічним вимогам до дитячого та дієтичного харчування, обов'язковим параметрам безпечності і мінімальним специфікаціям якості, затвердженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я; відповідність кормів для тварин вимогам безпечності і якості; виконання актів законодавства з питань ветеринарної медицини щодо стану здоров'я тварин і санітарно-гігієнічних умов їх утримання; наявність документів, що підтверджують реєстрацію виробника сировини у відповідному державному органі ветеринарної медицини.

У спеціальній сировинній зоні забороняється: здійснювати виробництво тваринницької продукції із застосуванням гормональних та інших препаратів штучного походження; вирощувати і використовувати генетично модифіковані організми рослинного і тваринного походження.

В Україні існують державні програми, які забезпечують розвиток села з метою впровадження екологічного виробництва харчових продуктів, що сприятиме забезпеченню якості життя населення (див.рис. 2). Виходячи з рис. 2 фундаментом (підґрунтям) для покращення соціально-економічного розвитку села є саме державні програми, які направлені на розбудову сільських територій, їх техногенну та екологічну безпеку, а також на підвищення сільського господарства та виробництво екологічно безпечної агропродукції, що в подальшому забезпечить якість життя й навколишнього середовища.

Державна цільова екологічна програма проведення моніторингу навколишнього природного середовища (2008-2012 рр.) у першу чергу повинна забезпечувати організаційні заходи із встановлення передумов для її виконання. Ефективність Програми забезпечує оперативність прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів і, як наслідок, зменшення витрат на розв'язання проблем екологічної безпеки. Здійснення заходів Програми сприятиме підвищенню рівня задоволення потреб органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, наукових установ і громадськості в об'єктивній, достовірній інформації про стан навколишнього природного середовища [9].

Державна цільова програма розвитку українського села (до 2015 р.) передбачає невідкладне вжиття заходів для забезпечення розвитку сільського господарства і сільських територій відповідно до обсягу та джерел фінансування програми –

збереження сільських населених пунктів та забезпечення їх об'єктами соціальної інфраструктури; підвищення рівня ефективної зайнятості, шляхом збільшення середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства та шляхом виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції в обсязі, що гарантує продовольчу незалежність країни забезпечити аграрний ринок; оновлення технічної бази сільського господарства на 15 % кожного року; впровадження базових агроекологічних вимог і стандартів відповідно до регламентів ЄС; відповідно до надання освітніх послуг державних стандартів початкової, базової і повної середньої освіти; доведення обсягу споживання населення основних продуктів харчування.

Рис. 2. Основні напрями державних програм розвитку села

Метою Галузевої програми соціально-економічного розвитку «Нова сільська рада» є розроблення нових моделей соціально-економічного розвитку сільських територіальних громад для забезпечення сталого розвитку сільських територій. Завдання програми передбачають: диверсифікацію виробництва і підвищення рівня зайнятості сільського населення та зменшення трудової міграції; стимулювання створення нових робочих місць та розвитку підприємницької діяльності; розвиток партнерства держави, бізнесу і територіальних громад; узгодження економічних інтересів держави та суб'єктів господарювання, оптимізація територіально-виробничої та соціальної інфраструктури сільської поселенської мережі; формування дієвої системи управління розвитком сільських територій з урахуванням стандартів ЄС щодо мінімізації техногенного впливу виробництва на навколишнє середовище та людину. Виконання галузевої програми передбачено на 2010-2015 р.р., виконавцями програми є міністерства та відомства, що виконують Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 р.

У Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку виробництва продуктів харчування на 2010-2014 р.р. зазначено, що харчування є одним з найважливіших чинників, які впливають на здоров'я населення. Воно забезпечує нормальний розвиток дітей, сприяє профілактиці захворювань, продовженню життя і

створює умови для адекватної адаптації людини до навколишнього природного середовища. Тому питання здорового харчування дітей є одним з найголовніших у реалізації соціальної політики держави. Успішне розв'язання проблеми дитячого харчування залежить від створення умов для виготовлення якісних і безпечних продуктів харчування. Виконання Програми забезпечить: збільшення обсягу виробництва продуктів дитячого харчування різних видів; створення нових виробничих потужностей для виготовлення консервів на основі м'яса та риби для дітей раннього віку, які в Україні практично не виготовляються; залучення вітчизняних та іноземних інвесторів на підприємства з виробництва продуктів дитячого харчування; відновлення в регіонах виробництва рідких та пастоподібних молочних продуктів дитячого харчування; збільшення експорту продуктів дитячого харчування за рахунок освоєння нових закордонних ринків збуту [6].

Відповідно до нормативно-правової бази України щодо створення спеціальних сировинних агрозон провідними установами Національної академії аграрних наук України (НААН України) (Національний науковий центр "Інститут ґрунтознавства і агрохімії ім. О. Н. Соколовського" (м. Харків), "Інститут агроекології" (м. Київ) НААН України) та Національним університетом біоресурсів і природокористування України (НУБіП України) (Навчально-науковий інститут рослинництва, екології і біотехнологій, факультет екології і сталого розвитку НУБіП України) розроблено і впроваджено у виробничу діяльність низку науково-методичних розробок, що регулюють створення спеціальних сировинних зон з метою отримання якісної і безпечної рослинницької продукції та продовольчої сировини (див.рис. 3): якісна оцінка ґрунтів (Сірий А. І., 1974 р.) [25]; керівний нормативний документ «Суцільний ґрунтово-агрохімічний моніторинг сільськогосподарських угідь України» (Козлов М. В. та ін., 1994 р.) [11]; керівний нормативний документ «Еколого-агрохімічна паспортизація полів та земельних ділянок» (Созінов О. О. та ін., 1996 р.) [10]; агроэкологическая оценка земель Украины и размещение сельскохозяйственных культур (Медведев В. В., 1997 р.) [2]; методичні рекомендації «Оцінка придатності сільськогосподарських земель України для створення екологічно чистих сировинних зон і господарств по виробництву продуктів дитячого та дієтичного харчування» (Тараріко О. Г. та ін., 1998 р.) [18]; методично-нормативне забезпечення «Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель» (Патика В. П., Тараріко О. Г. та ін., 2002 р.) [20]; «методика агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення» (Рижук С. М., Лісовий М. В., Бенцаровський Д. М., 2003 р.) [14]; наукове видання «Бонітування і якісна оцінка орних земель» (Медведев В. В., Пліско І. В., 2006 р.) [13]; «оцінка придатності сільськогосподарських угідь вимогам спеціальних сировинних зон» (Фурдичко О. І. та ін., 2006 р.) [19]; методичні рекомендації «Агроекологічна оцінка відповідності сільськогосподарських підприємств вимогам органічного агровиробництва» (Макаренко Н. А. та ін., 2007 р.) [1]; методичні рекомендації з надання статусу спеціальної сировинної зони та контролю за її використанням (Фурдичко О. І. та ін., 2007 р.) [16]; оцінка і прогноз якості земель (Булигін С. Ю., Барвінський А. В., Ачасова А. О., 2008 р.) [3]; «методичні рекомендації з комплексної агроекологічної оцінки земель сільськогосподарського призначення» (Ракоїд О. О. та ін., 2008 р.) [15]; «методичні рекомендації з фітотестування забруднених стійкими пестицидами ґрунтів» (Фурдичко О. І. та ін., 2008 р.) [17]; науково-методичні рекомендації «Оцінка придатності сільськогосподарських земель для формування екологічно чистих сировинних зон» (Рідей Н. М. та ін., 2009 р.) [23]; науково-методичні рекомендації «Формування екологічно безпечних сировинних агрозон» (Рідей Н. М. та ін., 2010 р.) [24].

2012 р.	ДСТУ 7244:2011 Якість ґрунту. Спеціальні сировинні зони. Загальні вимоги (Вдовиченко А., Костенко А., Лісовий М., Макаренко В., Макаренко Н. та ін.)
2011 р.	Екологічна оцінка агробіогеоценозів (Рідей Н. М.)
2010 р.	Формування екологічно безпечних сировинних агрозон (Рідей Н. М. та ін.)
2009 р.	Оцінка придатності сільськогосподарських земель для формування екологічно чистих сировинних зон (Рідей Н. М. та ін.)
2008 р.	Методичні рекомендації з фітотестування забруднених стійкими пестицидами ґрунтів (Фурдичко О. І. та ін.)
	Методичні рекомендації з комплексної агроекологічної оцінки земель сільськогосподарського призначення (Ракоїд О. О.)
	Оцінка і прогноз якості земель (Булигін С. Ю)
2007 р.	Методичні рекомендації з надання статусу спеціальної сировинної зони та контролю за її використанням (Фурдичко О. І. та ін.)
	Агроекологічна оцінка відповідності сільськогосподарських підприємств вимогам органічного агровиробництва (Макаренко Н. А.)
2006 р.	Оцінка придатності сільськогосподарських угідь вимогам спеціальних сировинних зон (Фурдичко О. І. та ін.)
	Бонітування і якісна оцінка орних земель (Медведев В. В.)
2003 р.	Методика агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення (Рижук С. М., Лісовий М. В.)
2002 р.	Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель (Патика В. П., Тараріко О. Г.)
1998 р.	Оцінка придатності сільськогосподарських земель України для створення екологічно чистих сировинних зон і господарств по виробництву продуктів дитячого та дієтичного харчування (Тараріко О. Г. та ін.)
1997 р.	Агроэкологическая оценка земель Украины и размещение сельскохозяйственных культур (Медведева В. В.)
1996 р.	Керівний нормативний документ «Еколого-агрохімічна паспортизація полів та земельних ділянок» України»
	Керівний нормативний документ «Суцільний ґрунтово-агрохімічний моніторинг сільськогосподарських угідь України»
1974 р.	Якісна оцінка ґрунтів (Сірій А. І.)

Рис. 3. Хронологія науково-методичного забезпечення (ВРУ – Верховна Рада України, КМУ – Кабінет Міністрів України, НААН – Національна академія аграрних наук України, НУБіП – Національний університет біоресурсів і природокористування України)

За словами провідного фахівця, професора, директора НДІ рослинництва та сталого природокористування НУБіП України Макаренко Н.А., – "однією з умов гарантії якості і безпеки продуктів є уникнення можливих негативних впливів промисловості, транспорту, комунального, сільського господарства та інших видів діяльності людини на сільськогосподарські угіддя, сировину і, безпосередньо, продукцію. Досягти цього можна шляхом створення спеціальних сировинних зон, що є певною гарантією контролю за станом навколишнього середовища і технологіями виробництва сировини" [12].

Важливим є той факт, що Інститутом агроекології та економіки природокористування НААН України під керівництвом вітчизняних вчених (А. Вдовиченко, А. Костенко, М. Лісовий, В. Макаренко, Н. Макаренко, А. Оніщенко, О. Ракоїд, В. Станкевич) був розроблений державний стандарт – ДСТУ 7244:2011 "Якість ґрунту. Спеціальні сировинні зони. Загальні вимоги" (затверджений Наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 10 лютого 2011 року № 51, набув чинності з

1 січня 2012 р.), який регулює створення спеціальних сировинних зон для отримання екологічно безпечних продуктів харчування. Стандарт установлює перелік критеріїв та нормативних показників, за якими оцінюють якість ґрунтів сільськогосподарських угідь, їх просторове розташування відносно промислових підприємств і об'єктів, що є джерелами викидів та скидів забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі, агротехнології, що застосовуються у спеціальних сировинних зонах. Він призначений для державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, землевласників та землекористувачів. Відповідно до цього стандарту спеціальні сировинні зони визначають на основі результатів санітарно-гігієнічного обстеження території, призначеної для вирощування сировини для виробництва продуктів дитячого, дієтичного харчування та агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення з урахуванням інформації щодо рівнів навантажень пестицидами й агрохімікатами, скидами і викидами від промислових підприємств та об'єктів, включно з магістральними і регіональними автомобільними дорогами, що можуть забруднювати навколишнє природне середовище.

Висновки. На підставі проведеного теоретико-методичного аналізу розкрито сутність дефініцій «екологічно безпечна продукція» та «біологічно повноцінна продукція», нормативно-правове забезпечення (Закони України, Укази Президента України, Постанови КМУ та державні програми розвитку села); науково-методичне забезпечення (науково-методичні рекомендації та методики УААН, НААН та НУБіП України). Представлена хронологія науково-методичного забезпечення у сфері формування сировинних агрозон. На основі діючих нормативно-правових актів проведено узагальнення етапів створення спеціальних сировинних агрозон та обґрунтовані вимоги щодо надання їм статусу.

Бібліографічний список: 1. Агроекологічна оцінка відповідності сільськогосподарських підприємств вимогам органічного агровиробництва: методичні рекомендації / за ред. д.с.-г.н. Н. А. Макаренко. – К., 2007. – 37 с. 2. Агроэкологическая оценка земель Украины и размещение сельскохозяйственных культур / под ред. акад. УААН В. В. Медведева. – К.: Аграрная наука, 1997. – 162 с. 3. Булигін С. Ю. Оцінка і прогноз якості земель: навч. Посібник / С. Ю. Булигін, А. В. Барвінський, А. О. Ачасова, А. Б. Ачасов; Харк. нац. аграр. ун-т. – Х., 2008. – 237 с. 4. Про захист прав споживачів Закон України № 1023-ХІІ від 12.05.1991 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=1023-12>. 5. Городній М. М. Управління якістю продукції рослинництва / [Городній М. М., Кохан С. С., Матасар І. Т. та ін.]; за ред. М. М. Городнього. – К.: РВЦ НАУ, 2001. – 243 с. 6. Державні цільові програми розвитку села / Відомості Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс] //– Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?9637>. 7. Дудар О. Т. Органічне агровиробництво у системі еколого-спрямованого розвитку сільського господарства / О. Т. Дудар // Інноваційна економіка. – 2009. – № 4. – С. 26–30. 8. Закон України від 05.02.1998 Про безпечність та якість харчових продуктів / Офіційний вісник України. – 1998 р. – № 3. – С. 13. – Ст. 75, код акта 4679/1998. 9. Законопроект про загальну безпеку продукції / [Електронний ресурс] // Всеукраїнська громадська організація «Жива планета». – Режим доступу: <http://ecolabel.org.ua/index.php?id=251>. 10. Еколого-агрохімічна паспортизація полів та земельних ділянок. – [Чинний з 1996.09.01.] – К.: Аграрна наука, 1996. – 37 с. (Керівний нормативний документ). 11. Суцільний ґрунтово-агрохімічний моніторинг сільськогосподарських угідь України. Методика. [Чинний з 1994.07.07.] – К., 1994. –

162 с. (Керівний нормативний документ). 12. Матеріали круглого столу "Дитячому асортименту – гарантовану якість і безпеку" // Продовольча індустрія АПК. – 2010. – № 3–4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://prodindustria.at.ua/_ld/0/13_3-4_2010.pdf. 13. Медвелев В. В. Бонитировка и качественная оценка пахотных земель Украины/ В. В. Медвелев, И. В. Плиско. – Х.: Изд. «13 типография», 2006. – 386 с. 14. Методика агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення / за ред. С. М. Рижука, М. В. Лісового, Д. М. Бенцаровського. – К., 2003. – 64 с. 15. Методичні рекомендації з комплексної агроекологічної оцінки земель сільськогосподарського призначення / за ред. к. с.-г. н. О. О. Ракоїд. – К.: Логос, 2008. – 51 с. 16. Методичні рекомендації з надання статусу спеціальної сировинної зони та контролю за її використанням / за ред. акад. УААН О. І. Фурдичка. – К., 2007. – 35 с. 17. Методичні рекомендації з фітотестування забруднених стійкими пестицидами ґрунтів / О. І. Фурдичко, М. М. Мовчан, Л. І. Моклячук, О. А. Слободенюк, А. М. Ліщук, І. М. Городиська, В. М. Грибіниченко, В. А. Петришина, Б. В. Нікітіна / за наук. ред. акад. УААН О. І. Фурдичка. – К.: Логос, 2008. – 24 с. 18. Оцінка придатності сільськогосподарських земель України для створення екологічно чистих сировинних зон і господарств по виробництву продуктів дитячого та дієтичного харчування: методичні рекомендації / за ред. акад. О. Г. Тараріко. – К., 1998 – 58 с. 19. Оцінка придатності сільськогосподарських угідь вимогам спеціальних сировинних зон: методичні рекомендації / за ред. акад. УААН О. І. Фурдичка. – К., 2006. – 20 с. 20. Патица В. П. Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських угідь / В. П. Патица, О. Г. Тараріко – К.: Фітосоціоцентр, 2002. – 296 с. 21. Рідей Н. М. Екологічні проблеми землеробства : навч. посіб. / Н. М. Рідей, І. Д. Примаць, Ю. П. Манько, [та ін.]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 456 с. 22. Рідей Н. М. Екологічна оцінка агробіоценозів: теорія, методика, практика: навч. посіб / [Н. М. Рідей., В. П. Строкаль., Ю. В. Рыбалко]. – Х.: ОлдіПлюс, 2011. – 560 с. 23. Рідей Н. М. Оцінка придатності сільськогосподарських земель для формування екологічно чистих сировинних зон / [Н. М. Рідей, В. П. Строкаль., О. І. Наумовська., Ю. В. Рыбалко, Д. Л. Шофолов]. – К.: Вид. УкрДГРІ, 2009. – 190 с. 24. Рідей Н. М. Науково-методичні рекомендації формування екологічно безпечних сировинних агрофон / [Н. М. Рідей, Строкаль В.П., Шофолов Д.Л. та ін.]; за ред. Н. М. Рідей. – К.: ВПЦ "Експрес", 2009. – 40 с. 25. Сірий А. І. Якісна оцінка ґрунтів / А. І. Сірий. – К.: Т-во «Знання» Української РСР, 1974. – 48 с. 26. Якість харчових продуктів та стандарти – історія стандартів якості харчування (FOOD QUALITY AND STANDARDS - *History of the Food Quality Standards*) // Radomir Lasztity, Marta Petro-Turza and Tamas Foldesi [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eolss.net/ebooks/Sample%2520Chapters/C10/E5-08-01-01.pdf>.

В. П. Строкаль, Ю. В. Рыбалко, Д. Л. Шофолов, А. Н. Нагорнюк
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ В СФЕРЕ ФОРМИРОВАНИЯ СЫРЬЕВЫХ
АГРОЗОН ДЛЯ ПОЛУЧЕНИЯ ВЫСОКОКАЧЕСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

Раскрыты нормативно-правовое, научно-методическое и нормативно-техническое обеспечение организации для формирования сырьевых агрозон на государственном уровне, представлена хронология нормативно- методического обеспечения.

Ключевые слова: сырьевые зоны, методические рекомендации, биологически полноценная продукция, экологически безопасная продукция.

Vita Strokal, Yuliya Rybalko, Denis Shofolov, Oksana Nagornyuk
SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT IN FORMING RAW AHROZON FOR
HIGH QUALITY PRODUCTS

Revealed legal, scientific, methodological and normative-technical support organization for the formation of raw agrozon at the state level, the chronology of regulatory and methodological support.

Keywords: raw material zones, guidelines, biologically high-grade products, environmentally safe products.